

Det er retsplejelovens hovedregel, at lovovertrædelser påtales af statsadvokaten, jf. § 720. Politimesterens kompetence er som udgangspunkt begrænset til påtale af lovovertrædelser, for hvilken loven ikke, bortset fra gentagelsestilfælde, hjemler anden straf end bøde og hæfte, jf. § 721, stk. 1, nr. 1. Denne opdeling i påtalekompetencen er baseret på et grovhedskriterium. Politimesteren påtaler de mindre alvorlige forseelser og statsadvokaten de øvrige lovovertrædelser.

Den almindelige regel om kompetencefordelingen mellem statsadvokaterne og politimestrene er imidlertid fraveget i en række tilfælde i såvel retsplejeloven som særlovgivningen. Efter retsplejelovens § 721, stk. 1, nr. 1, er visse sager, der alene kan medføre bøde eller hæfte, undtaget fra politimesterens påtalekompetence og henlagt til statsadvokaten. Af større betydning er de udvidelser, der har fundet sted af politimesterens kompetence ved § 721, stk. 1, nr. 2 og 4. Efter disse bestemmelser påtaler politimesteren en række straffelovsovertrædelser, der kan medføre fængselsstraf. Som konsekvens af disse fravigelser af retsplejelovens hovedregel rejser politimestrene i praksis tiltale i over 90 pct. af alle straffesager.

3.2. Retsplejerådets overvejelser

I Retsplejerådets betænkning søges s. 47 ff opstillet mere generelle kriterier for, hvilke sager der fortsat bør påtales af statsadvokaten, og hvilke sager der uden tilsidesættelse af væsentlige retsgarantier lige så vel kan påtales af en politimester.

I landsretten repræsenteres anklagemyndigheden ved statsadvokaten og dennes medhjælpere, og påtalekompetencen i nævningesager og ankesager bør derfor efter rådets opfattelse henhøre under statsadvokaten. Det vil også i øvrigt som et mere generelt kriterium for afgrænsningen mellem sager, der bør påtales af en statsadvokat, og sager, der kan påtales af en politimester, være naturligt at vælge den tilsvarende afgrænsning i retsplejelovens § 687, § 688 og § 692 af kompetencen mellem landsretterne og byretterne (samt Sø- og Handelsretten). Statsadvokaterne bør således fortsat rejse tiltale i sager, der som 1. instanssager (nævningesager) eller som ankesager skal behandles ved landsretterne, mens politimestrene som udgangspunkt bør rejse tiltale i sager, der i 1. instans skal behandles ved byretterne. Det vil endvidere være hensigtsmæssigt at lade kompetencen til at opgive påtale af bevismæssige årsager følge samme regler som påtalekompetencen.

Ud fra forskellige hensyn vil der imidlertid kunne være grund til at fravige en generel kompetencefor-

deling svarende til afgrænsningen mellem landsrets-sager og byretssager.

Det vil gælde en række sager, hvor særlig betydende samfundsinteresser krænktes, navnlig sager, der berører grundlovens frihedsrettigheder og forholdet til de øverste statsorganer. Alvorlige forbrydelser mod staten og det offentlige i øvrigt samt krænkelse af domstolenes udøvelse af retsplejen bør næppe heller påtales af politimesteren, selv om der fastsættes bestemmelse om forudgående forelæggelse for statsadvokaten. I visse tilfælde vil der endvidere være grund til at betinge statsadvokatens påtale af justitsministerens eller rigsadvokatens beslutning.

I sager, hvor der foreligger inhabilitetsspørgsmål, kan det være velbegrunderet at henlægge kompetencen til at påtale og undlade at påtale til statsadvokaten.

Det må som en selvfølge gælde tilfælde, hvor der kan rejses spørgsmål om inhabilitet, fordi ansatte i politiet selv er direkte involverede i sager. Det ville være betænkeligt, hvis politimesteren i tilfælde, hvor en polititjenestemand er sigtet, som den pågældendes chef også skal kunne afgøre påtalespørgsmålet. En påtaleundladelse vil kunne danne grundlag for mistanke om en utilbørlig beskyttelse af den ansatte – manglende lighed for loven – og en tiltalerejsning vil af den ansatte kunne opfattes som en unødvendig gene påtvunget ham af forsigtighedsgrunde, skønt han her vil kunne renses ved en frifindende dom.

Den samme mistanke om en manglende neutral vurdering vil imidlertid også kunne rejses i tilfælde, hvor politiet efter sigtedes opfattelse uberettiget har anvendt særlige efterforskningsskridt, som kan give anledning til tvivl om grundlaget for tiltalerejsning. Det vil således kunne gælde i nogle tilfælde, hvor politiet har foretaget indgreb i meddelelshemmeligheden efter retsplejelovens kapitel 71 eller anvendt de særlige efterforskningsskridt, agentvirksomhed, der er nævnt i retsplejelovens kapitel 68.

Det bør formentlig også tillægges betydning, om lovovertrædelser er hyppigt forekommende ud fra en vurdering af, om der i de enkelte politikredse kan opnås den fornødne erfaring i de pågældende sagers behandling. Disse hensyn må imidlertid antages bedst at kunne løses gennem administrative regler, som lettere vil kunne tilpasses udviklingen. Tilsvarende hensyn kunne have betydning ved introduktionen af ny lovgivning, hvor statsadvokaterne bedre kan sikre en ensartet tiltalepraksis.

Strafferammens øvre grænse og normalstraffen for den pågældende overtrædelse bør muligt i sig selv tillægges betydning ved fastlæggelsen af påtalekompetencen (et grovhedskriterium).